

Børne- og Socialministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København V

Att.: Børne- og Socialminister Mai Mercado

OG

Folketingets Socialordførere

København, den 8. november 2017

Bemærkninger til VIVEs rapport "Forældrekonflikter efter samlivsbruddet"

Dansk Psykolog Forenings Selskab for Børnesagkyndige tillader sig hermed at fremsende bemærkninger til Ottosen, M. H. et al.'s rapport for VIVE omhandlende komplekse forældreansvarssager (2017).

Det er indtrykket, at Ottosen, M. H. et al. har foretaget et grundigt stykke arbejde med at kortlægge de komplekse forældreansvarssager. Selskabet finder eksempelvis, at beskrivelserne af det manglende samarbejde mellem det familieretlige og det socialretlige system i de tungeste sager (jf. side 125) er fyldestgørende og i overensstemmelse med Selskabets erfaringer. Selskabet savner dog i rapporten en kortlægning af sagsbehandlingstider ved de forskellige familieretlige instanser. Det er vores indtryk, at sagsbehandlingstiderne i mange tilfælde kan være særdeles lange og er med til at bestemme sagernes udfald, ikke mindst i højkonfliktsagerne.

Ottesen, M. H. et al. peger på vigtigheden af, at der udføres en visitation med henblik på afklaring af sagernes tyngde og karakter ved oprettelsen af sagerne i Statsforvaltningen. Selskabet kan tilslutte sig nødvendigheden heraf. Generelt er det Selskabets indtryk, at en visitation med en systematisk informationsindsamling i sagsbehandlingen kunne bidrage til at forbedre denne. Det er Selskabets opfattelse, at der i sager, som henvises til børnesagkyndig undersøgelse, ikke altid er gjort brug af de informationer, der allerede ligger i sagen.

Det af Ottosen, M. H. et al. udviklede screeningsinstrument søger at identificere højkonfliktsager, hvad der efter Selskabets opfattelse er relevant, mens den særlige fokusering på voldssager giver indtryk af, at det specielt er højkonfliktsager med vold og overgreb, som har Ottosen, M. H. et al.'s interesse.

Selskabet skal i den forbindelse pege på vigtigheden af at medtænke handlekompetencen hos de instanser, der er involveret i børnesager: I sager om vold og overgreb mod børn eller med mistanke herom er kommunen informeret eller bør involveres. I disse sager følger kommunen de retningslinjer, der er beskrevet i "Overgrebspakken" af 2013 og vejledes heri af Børnehusene, som er specialister på dette område. Kommunerne vurderer på baggrund af underretninger om vold og overgreb mod børn, om der er behov for at iværksætte en børnefaglig undersøgelse, at politianmelde den person, som mistanken retter sig imod, samt om der er behov for at igangsætte en sundhedsfaglig undersøgelse og udrede barnet for evt.

belastninger som følge af vold eller seksuelle overgreb. Den børnesagkyndige undersøgelse, der iværksættes af Statsforvaltningen med henblik på afklaring af den familieretlige problemstilling, hviler som udgangspunkt på de undersøgelser, der er foretaget i sagen.

Vi har i de nedenstående bemærkninger i al væsentlighed søgt at lægge vægt på forhold, der berører de børnesagkyndige psykologers arbejdsområde:

Om børnesamtaler

En hjørnesteen i Forældreansvarsloven fra 2007 er *Barnets perspektiv*, hvilket kort fortalt betyder, at myndigheder altid skal træffe afgørelse ud fra, hvad der er bedst for barnet. En del af at belyse barnets perspektiv er at invitere børn til en børnesamtale, hvis de har modenheden til det. Formålet med børnesamtalen er at danne sig et billede af barnets perspektiv på sin egen situation og være i stand til at skelne mellem barnets ønsker og barnets behov, det vil sige være i stand til at se, om de eksplicite ønsker, barnet har, er forenelige med dets udviklingsmæssige behov. Det er afgørende, at de familieretlige myndigheder også i fremtiden fastholder et fokus på barnets perspektiv og det er på ingen måde Selskab for Børnesagkyndiges vurdering, at børns udsagn bliver brugt til at ansvarliggøre dem for afgørelsen af en familieretlig sag, sådan som det synes at fremgå af VIVEs rapport (jf. side 94). Der bliver helt gennemgående draget stor omsorg for børn, der inviteres til børnesamtale. Og der foretages altid afvejsninger af, hvor meget man i vurderingerne og afgørelserne skal følge børnenes udtalte ønsker, hvis de har sådanne, og hvor meget de andre sagslementer skal vægtes i sagen.

Børnesagkyndige undersøgelser

Ottosen, M. H. et al. retter et kritisk blik på de børnesagkyndige psykologers arbejde, ikke mindst i sager omhandlende vold. På side 119 skriver forfatterne:

”Ud fra præmissen om, at det er væsentligt for en sags afgørelsesgrundlag at få belyst, om der er foregået familievold, eller om der er risiko eller bekymring for, at det fremtidigt vil finde sted, kan man argumentere for, at en børnesagkyndig undersøger kunne være den rette person til at kulegrave denne problemstilling.

I sagerne der ligger til grund for denne analyse, ser vi imidlertid ikke, at opdragsgiver, når der igangsættes en børnesagkyndig undersøgelse, specifikt beder psykologen om at klarlægge, hvad der er op og ned i forhold til forældrenes divergerende opfattelser af, om der er tale om en voldsudsat familie.”

Det undrer, at forfatterne anvender udtrykkene ”at kulegrave” og ”hvad der er op og ned”. Vi antager, at forfatterne med sidstnævnte udtryk mener, hvad der er objektivt sandt og falsk. En børnesagkyndig undersøgelse har til formål at kortlægge det relationelle miljø i familien med henblik på at afdække forhold, der henholdsvis fremmer og hæmmer barnets udvikling – og på den baggrund vurdere, hvordan barnet bedst støttes udviklingsmæssigt. I sager med højt konfliktniveau og vold i familien er det afgørende, hvad konfliktniveauet og det voldelige forhold har af betydning for det enkelte barn.

Ved en børnesagkyndig undersøgelse er der således krav om en kortlægning af det relationelle miljø, men ikke et krav om udredning af volden. Derimod er det et krav at udrede og vurdere, hvad det høje konfliktniveau (herunder volden, hvad enten den har fundet sted, eller der er mistanke herom) betyder for barnets udvikling. Det væsentlige er således ikke ”at kulegrave” sagen eller finde ud af ”hvad der er op og ned”, men at undersøge om forældrene har blik for, hvad det høje konfliktniveau betyder for barnet og undersøge forældrenes evne til at sætte sig i den anden forælders sted. Udredningen af om volden har fundet sted, om der skal foranstalles, politianmeldes mv. finder sted i en *socialretlig* kontekst, ikke i den

familieretlige, og ved at gøre spørgsmål om "kulegravning" eller "hvad der er op og ned" til det centrale, risikerer man at overse kompleksiteten i disse sager.

Udokumenterbare påstande om vold og overgreb

Ottosen, M. H. et al. nævner i rapporten på side 29, at der ikke foreligger forskning vedrørende chikane, men omtaler ikke "Chikanepakken" fra 2015, som blev iværksat for at støtte samværsforældre i de sager, hvor bopælsforældre forhindrer samvær, ikke sjældent med grund i udokumenterbare påstande om vold eller overgreb.

Selskab for Børnesagkyndige finder, at rapporten fra VIVE underbelyser sager om samværschikane og dermed ikke i tilstrækkeligt omfang får beskrevet den kompleksitet, der er i sager, hvor der fremkommer påstande om vold eller overgreb, som ikke kan dokumenteres.

Sagkyndige erklæringer

Med revisionen af Forældreansvarsloven i 2012 skabtes muligheden for, at man i de familieretlige sager kunne foretage en såkaldt sagkyndig erklæring. Selskab for Børnesagkyndige vurderer, at VIVE i rapporten (side 117) underbelyser denne mulighed, som jo netop tilgodeser, at man i de familieretlige sager kan lave en grundigere psykologisk undersøgelse af forældre uden at inddrage børnene, og hvor man kan blive væsentlig klogere på forældrenes kognitive og emotionelle funktionsniveau og på den mulige tilstedeværelse af psykopatologi, alt sammen forholdt til forældrenes evne til at drage omsorg for deres børn.

På side 117 skriver forfatterne:

"Vi ser derimod ikke, som man ellers finder i nogle kommunale børnesager, at der igangsættes forældrekompetenceevneundersøgelser i det familieretlige regi."

Det er grundsten ved de familieretlige myndigheder, at man ikke anvender termen forældrekompetenceundersøgelser/forældrekompetenceundersøgelser, fordi denne term alene hører til i det socialretlige felt og sigter mod kommunale foranstaltninger.

Til underbygning af ovenstående, står der i vejledningen til brug for børnesagkyndige undersøgelser, nr. 11.348, følgende: *"Det bemærkes særligt i den forbindelse, at indhentelsen af en erklæring ikke svarer til iværksættelsen af en forældrekompetenceundersøgelse, som beskrevet i Social- og Indenrigsministeriets retningslinjer for udarbejdelse og anvendelse af forældrekompetenceundersøgelser."*

Sagkyndige erklæringer kan *indholdsmæssigt* i vid udtrækning sammenlignes med de kommunale forældrekompetenceundersøgelser, idet de jo netop er grundige personundersøgelser, der foretages med formålet at undersøge, om forældrene kan drage omsorg for deres børn.

Forfatterne sætter spørgsmålstegn ved, om de familieretlige myndigheder har et "tilstrækkeligt repertoire af instrumenter til rådighed i værktøjskassen" (side 117), men det bliver ikke klart, hvilke instrumenter, der mangler, ligesom det er uklart, i hvor høj grad de eksisterende instrumenter anvendes, eksempelvis den sagkyndige erklæring. Fakta er, at de familieretlige myndigheder kan indhente erklæringer fra flere forskellige faggrupper. Fra den nævnte vejledning til brug for børnesagkyndige undersøgelser citeres: *"De sagkyndige erklæringer, som det ofte vil kunne være relevant at indhente, er erklæringer fra psykologer, psykiatere og misbrugseksperter, men der vil også kunne være andre former for sagkundskab med relevans for belysningen af en forælders særlige forhold."*

Kvaliteten af børnesagkyndige undersøgelser

Forfatterne skriver (side 100): *"Som udefrakommende observatører blev vi efterladt med indtrykket af, at disse forskellige undersøgelser kan have en noget svingende kvalitet... [...] Vi skal understrege, at opdraget for den aktuelle undersøgelse ikke specifikt har været at analysere kvaliteten af de undersøgelser, som børn og forældre bliver underkastet..."*.

Ottosens, M. H. et al. kritiserer de børnesagkyndige undersøgelser, samtidig med at der på ingen måde foreligger beskrivelser af, hvilke kriterier kvaliteten af de børnesagkyndige undersøgelser er vurderet på baggrund af. Selskab for Børnesagkyndige finder ikke, at det er sagligt at fremkomme med en kritik af en faggruppes arbejde i en videnskabelig rapport, som ikke kan efterprøves.

Metodevalg i børnesagkyndige undersøgelser

Forfatterne skriver (side 100): *"Vi har ligeledes bemærket, at der gennemgående ikke er en tydeligere begrundelse for de anvendte metoder, herunder hvorfor nogle psykologiske tests foretrækkes fremfor andre. I enkelte tilfælde har vi konstateret, at der ikke forekommer overvejelser over pålideligheden ved de anvendte tests."*

Som vejledningen til brug for børnesagkyndige undersøgelser beskriver, anvendes der kun undtagelsesvis psykologisk testning i de børnesagkyndige undersøgelser, hvorfor forfatterne i det ovennævnte citat alene må referere til sagkyndige erklæringer, som rapporten som nævnt ikke beskæftiger sig meget med.

Valget af metoder vil altid afhænge af, hvilken problemstilling undersøgelsen skal belyse, og som kan føre til en besvarelse af opdraget. Når der anvendes psykologiske tests, vil formålet med disse blive beskrevet i erklæringen.

Det er, som nævnt, indtrykket, at Ottosen, M. H. et al. i rapporten er særligt optaget af voldsproblematikker i de familieretlige sager, og at børnesagkyndige undersøgelser ikke i tilstrækkelig grad belyser voldsproblematikker. Til støtte for kritikken henviser forfatterne på side 119-120 til en forskningsartikel fra 2009 fra Geffner m. fl.:

"Geffner m.fl. (2009) peger således på, at de børnesagkyndige undersøgelser forekommer at være utilstrækkelige i forhold til at vurdere og inkorporere problemstillinger om familievold. Det ser ud til, at mange sagkyndige nøjes med at vurdere voldsproblematikker på et overfladisk niveau..."

Det undrer, at Ottosen, M. H. et al. til vurdering af de børnesagkyndige undersøgelser, foretaget på dansk jord, anvender en artikel, der ikke tager udgangspunkt i forholdene i Danmark. Og det undrer endnu mere, at Ottosen et al. ikke forholder sig til, at netop Geffners artikel er blevet kritiseret af eksempelvis Medoff, D. (2010).¹

Det vil altid være muligt at lave mere omfattende undersøgelser end de undersøgelser, der foretages i dag: Der kan gennemføres flere samtaler, laves flere observationer, laves (flere) tests. Men man må holde sig for øje, om mere omfattende undersøgelser vil føre til andre resultater end dem, vi får i dag. Det mener Selskab for Børnesagkyndige ikke. De børnesagkyndige undersøgelser er dyre for de familieretlige

¹ Medoff, D. (2010). "Protecting the Integrity of Forensic Psychological Testing: A Reply to Geffner et al." *Journal of Child Custody*, vol. 7, 78-92

myndigheder, og de tager lang tid. Hvis man ønsker mere omfattende undersøgelser, vil dette betyde, at de familieretlige myndigheder vil kunne mærke det økonomisk, og familierne vil skulle vente længere på en afgørelse.

Rapportens anvendelse af enkelt-cases til generalisering

Det er Selskab for Børnesagkyndiges vurdering, at rapportens generaliserede enkelt-cases ikke er tilstrækkeligt dækkende for den kompleksitet, som området besidder, og at man med andre cases kunne have draget andre slutninger. Det er klart, at der af de familieretlige myndigheder træffes afgørelser, som man efterfølgende med den viden, man får, kunne have ønsket anderledes. Det vil også være sådan i fremtiden, at de familieretlige sager er komplekse, at de udvikler sig, at sagerne tilføres ny viden mv. Og det vil også være sådan i fremtiden, at der vil være sager, som uanset hvilken familieretlig model der bringes i anvendelse, vil være uløselige og ulykkelige for skilsmissefamilier og for de børn, sagerne omhandler.

Selskab for Børnesagkyndige håber på, at man træffer beslutning om en ny familieretlig struktur på et oplyst grundlag og er varsom med at kassere de dele af den eksisterende struktur, som fungerer.

VIVEs rapport bør ikke give grund til at tænke, at de familieretlige myndigheder mangler undersøgelsesredskaber, men der er måske grund til at tænke, at de familieretlige myndigheder ikke gør tilstrækkeligt brug af brug de allerede tilgængelige redskaber, som fx sagkyndige erklæringer. Og VIVEs rapport fører på ingen måde bevis for, at der er grund til at betvivle kvaliteten af de børnesagkyndige psykologers arbejde.

Selskab for Børnesagkyndige stiller sig naturligvis til rådighed for uddybende spørgsmål.

Med venlig hilsen
f/Dansk Psykolog Forenings Selskab for Børnesagkyndige

Michael Kaster
Formand

Kompagnistræde 27, 2. sal
1208 København K

Tlf.: 2683 0101

Mail: michael@kaster.eu